

OUDKOMERS BEGELEIDEN SOMALISCHE NIEUWKOMERS

‘Mensen hebben geen idee hoe het hier werkt’

Somalische nieuwkomers in Nederland hebben grote behoefte aan ondersteuning. In Capelle aan den IJssel zetten buurtmoeders en sleutelfiguren uit de eigen gemeenschap zich in voor extra ondersteuning.

Deze aanpak lijkt vruchten af te werpen.

RIANNE VERWIJS

De Somalische bevolkingsgroep is een ‘nieuwe’ groep in Capelle aan den IJssel. Hoewel vrij klein, neemt de omvang jaarlijks toe. Onder de Somaliërs bevinden zich veel alleenstaande moeders en het aantal kinderen per gezin ligt relatief hoog. De meeste Somalische nieuwkomers (minder dan twee jaar in Nederland) hebben jaren, zo niet hun hele leven, doorgebracht in een ontregelde en door

oorlog geteisterde samenleving. Anderen verbleven geruime tijd in overvolle vluchtelingenkampen. Als gevolg hiervan hebben velen nauwelijks of geen opleiding genoten. Bovendien hebben ze geen idee (meer) hoe het er in een geordende samenleving als Nederland aan toe gaat.

Zonder extra ondersteuning lijkt het welhaast een onmogelijk taak om hier een nieuw leven op te bouwen.

Ook voor Somaliërs die al langer in Nederland wonen, blijkt integratie een zware opgave. Zij worden geplaagd door achterstanden op verschillende terreinen, zoals

De relevantie van een goede ontvangst voor nieuwkomers moet niet worden onderschat

◀ **Twee Somalische jongetjes kijken door de brievenbus naar buiten.**

de arbeidsmarkt, het onderwijs en hun inkomenssituatie. Een overkoepelend probleem is de veelal gebrekkige beheersing van het Nederlands. Daarnaast geldt dat veel Somaliërs kampen met (sociaal)psychische problematiek als gevolg van onder meer oorlogstrauma's, de vlucht uit Somalië en de asielpcedure in Nederland. Kortom: een weinig rooskleurige situatie.

Het is dan ook nauwelijks verbazingwekkend dat het gebruik van drugs zoals qat* toeneemt. Opmerkelijk is wel dat qat binnen lijkt te dringen in groepen die zich

Nieuwkomers kunnen al in een vroeg stadium in aanraking komen met schuldhulpverlening

hier vroeger verre van hielden, zoals (oudere) vrouwen. Hoewel de meningen over de schadelijkheid van qat uiteenlopen, is iedereen het erover eens dat langdurig en veelvuldig gebruik allerlei problemen met zich meebrengt, waaronder slapeloosheid, depressiviteit en een verstoord dag- en nachtritme.

ONTVANGST

Om specifiek beleid te kunnen ontwikkelen voor de Somalische nieuwkomers wilde de gemeente Capelle meer zicht krijgen op hun wensen en behoeften. De gemeente vroeg het Verwey-Jonker Instituut een kwalitatieve verkenning te houden naar hun leefsituatie. In het kader hiervan zijn diverse interviews gehouden met bewoners, sleutelfiguren uit de Somalische gemeenschap en enkele professionals. Uit de gesprekken bleek al gauw dat de eerder genoemde taalbarrière, in combinatie met onbekendheid over hoe de Nederlandse samenleving is ingericht, het voor de nieuwkomers zeer lastig maakt om te aarden in hun nieuwe gemeente.

Naast deze integratie belemmerende obstakels bleken er echter met name vanuit de eigen Somalische gemeenschap kansrijke initiatieven ontwikkeld om de nieuwkomers te ondersteunen. Zo maakt de Somalische Stichting Kulmiye zich sterk om nieuwkomers zo goed mogelijk op te vangen. Maar daar houdt het niet mee op. Men wijst ook op de regels in Nederland. Een vrijwilliger van de stichting: 'Iemand moet hen erop wijzen wat wel en niet mag. Dit is vooral belangrijk bij het voorkomen van geluidsoverlast. Bijvoorbeeld na tien uur 's avonds niet boren en

dat soort zaken. Als je pas hier komt, weet je niets.'

Veel van wat de stichting doet betreft hele praktisch zaken. Zoals informatie geven over financiële zaken: huur op tijd betalen, budgetteren. 'Nieuwkomers ervaren een dagelijkse confrontatie met het leven hier', vertelt Omar Sahal, een sleutelfiguur binnen de Somalische gemeenschap en voorzitter van Kulmiye. Hij wijst op het belang van er op tijd bij te zijn met begeleiding want met de nieuwkomers kan het snel misgaan. Het voorschot dat men ontvangt van de gemeente om het huis in te richten, wordt bijvoorbeeld niet daaraan besteed. Rekeningen worden niet

of te laat betaald en men weet niet welke voorzieningen er zijn. Hierdoor kunnen nieuwkomers al in een vroeg stadium in aanraking komen met schuldhulpverlening.

Sahal vindt dat de begeleiding van nieuwkomers door de gemeente kan verbeteren: 'Er is geen goede ontvangst. De mensen krijgen een woning en wat startgeld. Zo van: hier is je huis en zoek het verder maar uit. Maar hoe dan? Dat is de grote vraag.' De relevantie van een goede ontvangst voor nieuwkomers moet volgens Sahal niet worden onderschat. Hij

pleit voor een scholingsaanbod en toeliding naar werk voor nieuwkomers. 'Als je hier komt ken je de taal niet, je hebt geen cv, dus je krijgt geen werk maar een uitkering. Mensen voelen zich dan afgeschreven. Als je niet voor je gezin kan zorgen ben je niets waard.'

Hoewel de Stichting Kulmiye al een belangrijke rol speelt voor veel Somaliërs in Capelle (en soms daarbuiten), zou de stichting meer willen betekenen. Met name voor de gemeente. Om de problemen die spelen op te lossen zijn bruggenbouwers nodig. Sleutelfiguren die de hechte en gesloten gemeenschap goed kennen en de Somalische inwoners van Capelle makkelijk kunnen bereiken. Een oudere vrijwilliger: 'De gemeente zou via ons de achterban kunnen bereiken en belangrijke thema's aankaarten, zoals taallessen, communiceren en schuldsanering.'

BUURTMOEDERS

Naast vrijwilligers van de Stichting Kulmiye zijn er in Capelle ook buurtmoeders actief. Deze 'moeders', aangesteld door de gemeente, spannen zich in om vrouwen en gezinnen bij de buurt te betrekken. Het bereiken van allochtone vrouwen in een (mogelijk) sociaal isolement is hierbij een speciaal aandachtspunt.

Een van de buurtmoeders is van oorsprong zelf Somalisch en actief binnen de Somalische gemeenschap. Ook zij stelt dat de nieuwe groepen Somalische ►

LANDENINFORMATIE OVER REPUBLIEK SOMALIË

De Republiek Somalië ligt in de Hoorn van Afrika aan de Indische Oceaan (in het oosten) en aan de Golf van Aden (in het noorden). In het westen grenst het aan Ethiopië, in het noordwesten aan Djibouti en in het zuidwesten en zuiden aan Kenia. Het aantal inwoners wordt op 9 miljoen geschat. Somaliërs hebben in grote meerderheid dezelfde godsdienst: de soennitische islam.

Vooralsnog kan men in Somalië niet spreken van een effectief centraal bestuur of van een eenduidige inrichting van de staat. Op een paar gebieden na vinden er in het hele land gevechten plaats en is de veiligheidssituatie zeer slecht.

Naar schatting van UNHCR leven ongeveer 593.000 Somalische vluchtelingen in de landen grenzend aan Somalië, inclusief Jemen. In Nederland wonen ongeveer 27.000 personen van Somalische afkomst.

► vrouwen – waaronder een groot aantal jonge alleenstaande moeders – veel behoefte hebben aan kennis en voorlichting over allerlei onderwerpen. Niet alleen over onderwijs, financiële zaken en de Nederlandse voorzieningen, maar ook over onderwerpen als seksualiteit en eigen veiligheid. De buurtmoeder: ‘Bijvoorbeeld: waar heb je recht op als je een kind krijgt, hoe kun je je beschermen tegen ongewenste zwangerschap of ziekte?’

Onder deze jonge Somalische vrouwen is de kennis over seksualiteit en praktische zaken rondom de geboorte laag,ervaart zij. Als buurtmoeder licht zij de vrouwen voor. Informatie over voorbehoedsmiddelen is broodnodig. ‘Ze weten niets over hoe je jezelf als vrouw kunt beschermen.’ Ook worden niet alle geboortes direct aangegeven bij de gemeente: ‘Sommige vrouwen weten helemaal niet dat zij een geboorte moeten melden.’

Huiselijk geweld is een ander onderwerp waarover de buurtmoeder voorlichting geeft. Somalische vrouwen praten niet graag over problemen, wat zaken juist erger kan maken. Als buurtmoeder probeert zij ook gevoelige thema’s bespreekbaar te maken. ‘De nieuwe Somaliërs zijn afkomstig uit een oorlogsgeneratie. Zij zijn geconfronteerd met veel geweld. Ook in huiselijke kring kan men geweld dan als normaal zien. Het is belangrijk dat vrouwen meer worden gesteund en beschermd wanneer er sprake is van huiselijk geweld.’

Meisjesbesnijdenis hoort eveneens thuis in het rijtje gevoelige en moeilijk bespreekbare onderwerpen. Toch is het volgens de buurtmoeder nodig om dit taboe bespreekbaar te maken, want in Nederland is besnijdenis strafbaar en dat moet worden uitgelegd.

TOEKOMST

De komst van Somalische nieuwkomers in Nederland vereist specifiek gemeentebeleid. Het gaat hier om een groep die in het algemeen alleen oorlog heeft gekend en nooit heeft geleefd in een vredesituatie. Het belang van een goede ont-

Sommige vrouwen weten helemaal niet dat zij een geboorte moeten melden

vangst van deze nieuwkomers is groot. Gemeenten kunnen hierin samen optrekken met zelforganisaties. Bijvoorbeeld door mensen uit de eigen gemeenschap in te zetten voor een goede begeleiding. Deze sleutelfiguren zijn in staat om

HET ONDERZOEK

In opdracht van de gemeente Capelle aan den IJssel is een kwalitatieve verkenning gehouden van de leefsituatie (en mogelijke kwetsbaarheden hierin) van ‘nieuwe’ Somalische bewoners in de wijken De Hoeken, De Hoven en Wiekslag. Het onderzoek bestond uit een literatuurreview, interviews en gesprekken met bewoners en met sleutelfiguren uit de Somalische gemeenschap. Dankzij hulp van de Somalische zelforganisatie konden de onderzoekers ook een bijeenkomst van deze organisatie bijwonen in het buurthuis en daar korte gesprekken voeren met leden. Deze gesprekken zijn gehouden

in het Engels of in de eigen taal met behulp van een lid dat als tolk optrad. Dit verkennend onderzoek maakt deel uit een groter bewonersonderzoek dat eind 2011 gereed zal zijn.

In totaal is gesproken met zestien personen:

- twee professionals (gemeente en vluchtelingenorganisatie);
- een Somalische buurtmoeder;
- voorzitter en vrijwilligers van de Somalische zelforganisatie;
- Somalische gastvrouw in een wijkwinkel;
- zes Somalische bewoners van Capelle.

FOTO: JOYCE VAN BELKOM/HH

▲ **Nieuwkomers hebben vooral behoefte aan ondersteuning bij praktische zaken zoals huur op tijd betalen en budgetteren.**

drempels weg te nemen waardoor nieuwkomers sneller aarden. Capelle aan den IJssel is hiervan een goed voorbeeld in zoverre dat er laagdrempelig – via buurt-

moeders en sleutelfiguren – extra ondersteuning wordt geboden aan deze bijzondere groep nieuwkomers.

Tegelijkertijd zijn er geen wonderen te verwachten. De integratie van Somaliërs is sowieso niet eenvoudig en ook reeds ge-

vestigde Somaliërs kampen met achterstanden op verschillende gebieden. Gemeenten kunnen echter een vinger aan de pols houden door via zelforganisaties op de hoogte te blijven van mogelijke problemen of nieuwe ontwikkelingen binnen de gemeenschap.

In het verlengde hiervan verdient het aanbeveling om meer zicht te krijgen op specifieke subgroepen. Met name alleenstaande jonge vrouwen lijken een aparte aandachtsgroep te vormen. ●

Rianne Verwijs is onderzoeker bij het Verwey-Jonker Instituut.

* Qat is een milde drug die al eeuwenlang wordt gebruikt in de Hoorn van Afrika en op het Arabisch Schiereiland.